

Joanna Pytlowska

Wystawa *Wadowiccy Żydzi*

Po raz pierwszy w Wadowicach zorganizowano wystawę poświęconą historii społeczności żydowskiej mieszkającej w mieście i w okolicach do II wojny światowej. W okresie od sierpnia do października 2004 roku w Muzeum Miejskim można było oglądać liczne zdjęcia, dokumenty i pamiątki, które częściowo przybliżyły losy tej mniejszości.

Scenariuszem i realizacją ekspozycji zajęła się Katarzyna Iwańska, która od wielu lat dokumentuje przeszłość wadowickich Żydów. W gromadzenie eksponatów czynnie włączyła się Cecylia Berkowitz, przewodnicząca Związku Imigrantów z Izraela. Dzięki jej zaangażowaniu udało się zebrać rodzinne pamiątki od Żydów wywodzących się z Wadowic, a dzisiaj rozsianych po całym świecie. Przez cały rok na ręce organizatorów przysyłano zdjęcia, dokumenty i relacje, które do tej pory skrzętnie przechowywano w domowych archiwach, a które w jakiś sposób wiązały się z historią wadowickich Żydów. Nie zabrakło najcenniejszych pamiątek Jerzego Klugera, Zygmunta Ehrenhalta, Kurta Rosenberga, Anny Halińskiej i rodziny Jakubowiczów, reprezentowanej przez Tadeusza Jakubowicza, prezesa Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Krakowie. Na apel organizatorów odpowiedzieli również wadowiczanie, głównie potomkowie tych, którzy w czasie wojny ratowali i pomagali Żydom.

Uroczyste otwarcie wystawy zbiegło się z 61 rocznicą likwidacji wadowickiego getta. Wydarzenie to zamknęło właściwą historię wadowickich Żydów. Wśród zagranicznych gości, przybyłych na otwarcie znalazła się grupa osób, odwiedzająca rodzinne strony po raz pierwszy od czasu zakończenia wojny. Wystawa stała się więc dobrą okazją do spotkań po latach. W przemówieniach wygłoszonych podczas uroczystości m. in. przez Cecylię Berkowitz i Zygmunta Ehrenhalta przypomniano udział Żydów w walkach o wolność ojczyzny, tragiczne dzieje narodu - okres holokaustu i zagłady oraz wspomniano Polaków, którzy z narażeniem życia pomagali Żydom. Wyrażono również nadzieję, że wystawa poszerzy wiedzę o historii społeczności żydowskiej, głównie wśród młodego pokolenia. Otwarcu towarzyszyła promocja książki *Podróż do źródeł pamięci*, którą prezentował i podpisywał sam autor Uri Huppert.

Ekspozycja podzielona została na dwie części. W pierwszej, zgromadzone judaika, wypożyczone głównie z Muzeum Historii Miasta Krakowa, stanowiły tło do opowieści o bogactwie żydowskiej kultury i tradycji. Pośród zgromadzonych przedmiotów związanych z kultem religijnym czołowe miejsce zajął zwój Tory, nie zabrakło również siedmioramiennej menory, dwustuletniego Talmudu i chust zwanych tałasami. Każde żydowskie święto reprezentowane było przez kilka judaików. Początek ekspozycji uzupełniły rodzinne fotografie. Druga część natomiast stanowiła próbę nakreślenia osiemdziesięcioletniej historii społeczności żydowskiej w mieście. Przypomniano początki i organizację gminy, zaakcentowano działalność stowarzyszeń i organizacji żydowskich, nie pominięto również żydowskich żołnierzy oraz ich udziału w walkach narodowo-wyzwoleńczych. Nie zabrakło pamiątek związanych z okresem zagłady, zdjęć obozowych, dokumentów z KL Auschwitz i planu getta. Przywołano pamięć o Polakach, którzy czynnie

włączyli się w walkę z holokaustem, ratowali Żydów i zostali nagrodzeni tytułem Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata. Szczególną uwagę zwrócono na kontakty wadowickich Żydów z Ojcem Świętym Janem Pawłem II i przyjaźń papieża z Jerzym Klugerem, kolegą z lat szkolnych. Na końcu ekspozycji wspomniano także o cmentarzu żydowskim, usytuowanym na granicy z Tomicami, który do dzisiaj świadczy o historii wadowickich Żydów.

Wystawie towarzyszył bezpłatny folder.

Wystawa Wadowiccy Żydzi, 20.08-05.10.2004r.,

kurator wystawy Katarzyna Iwańska